

Nr 10

Civilutskottets betänkande i anledning av propositionen 1973: 1 i vad avser anslag för budgetåret 1973/74 för stöd till allmänna samlingslokaler m. m. jämte motioner.

Propositionen

Kungl. Maj:t har i propositionen 1973: 1 bilaga 13 (inrikesdepartementet) under punkterna E 7—E 8 (s. 179—228) och IV: 14 (s. 278) föreslagit riksdagen att

1. godkänna i propositionen förordade ändringar av grunderna för statens stöd till allmänna samlingslokaler, att gälla fr. o. m. den 1 juli 1973,

2. medge att beslut om anordnings- och inventariebidrag samt lån för allmänna samlingslokaler under budgetåret 1973/74 meddelas inom en ram av 20 000 000 kr., varav högst 12 000 000 kr. får tas i anspråk för bidrag,

3. medge att den under 2 angivna ramen får överskridas om det behövs av sysselsättningsskäl,

4. på driftbudgeten under elfte huvudtiteln för budgetåret 1973/74 anvisa

a. till Anordningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler ett reservationsanslag av 5 000 000 kr.,

b. till Upprustningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler ett reservationsanslag av 5 000 000 kr.,

5. på kapitalbudgeten under Statens utlåningsfonder för budgetåret 1973/74 till Lånefonden för allmänna samlingslokaler anvisa ett investeringsanslag av 17 000 000 kr.

Motionerna

I detta sammanhang har utskottet behandlat motionerna 1973:

538 av herr Wictorsson m. fl. (s) vari hemställs att riksdagen, med ändring av vad departementschefen i statsverkspropositionen beträffande stöd till allmänna samlingslokaler föreslagit och inom ramen för föreslagna medel, uttalar sig för

1. att det låneunderlag på vilket bidrag och lån till allmänna samlingslokaler beräknas icke maximeras,

2. att samlingslokalnämnden ges en självständig ställning,
3. att inventariebidrag inom ramen för föreslagna medel får utgå med 10 procent på ett låneunderlag upp till 500 000 kr.,
4. att upprustningsbidrag får utgå under en övergångstid på 10 år,

868 av herr Andersson i Ljung (m) vari hemställs att riksdagen beslutar

1. att det låneunderlag på vilket bidrag och lån till allmänna samlingslokaler beräknas icke i författningen maximeras,
2. att samlingslokalärenden läggs under en självständig styrelse och icke utgör en delegation i bostadsstyrelsen,
3. att upprustningsbidrag får utgå under en övergångstid på 10 år i stället för 5 år,

882 av herr Åkerfeldt m. fl. (c. fp) vari hemställs att riksdagen, med ändring av vad departementschefen i statsverkspropositionen beträffande stöd till allmänna samlingslokaler föreslagit, beslutar

1. att det låneunderlag på vilket bidrag och lån till allmänna samlingslokaler beräknas icke maximeras i författningen,
2. att samlingslokalnämnden ges en fri styrelse, självständig ställning och icke utgör en delegation i bostadsstyrelsen,
3. att inventariebidrag får beviljas med 10 % på ett låneunderlag upp till 500 000 kr.,
4. att upprustningsbidrag får utgå under en övergångstid av 10 år i stället för 5 år, samt
5. att riksdagen i princip uttalar sig för att de tre samlingslokaläggande riksorganisationerna för gemensam teknisk och ekonomisk rådgivning beviljas ett anslag om 200 000 kr. per år från och med budgetåret 1974/75.

Utskottet

I fråga om utgångspunkterna för Kungl. Maj:ts förslag har utskottet särskilt noterat följande. De allmänna samlingslokalerna får anses som en samhällsangelägenhet — även i de fall där huvudmannskapet ligger hos föreningslivet. Gränsdragningen mellan statens och kommunernas ansvar i detta hänseende bör ske så att staten gör en ekonomisk insats av engångskaraktär medan kommunerna bibehålls vid sitt ansvar för lokalernas driftkostnader och för normala ovisshetsrisker. Detta kommunernas ansvar för lokalernas drift skall inte vara formellt bindande utan ligga i kommunernas uppgift inom samhällsplaneringens ram att sörja för att medborgarna har tillgång till allmänna samlingslokaler i tillräcklig omfattning. Med detta synsätt blir också kravet på översiktliga bedömningar — både kommunala och regionala — starkare. Föreningslivets hittillsvarande grundläggande insatser leder till

att huvudmannskapet också i fortsättningen bör anförtros i första hand åt föreningslivets organisationer.

Utskottet ansluter sig helt till dessa utgångspunkter och tillstyrker att de godkänns av riksdagen. I detta sammanhang torde uppmärksamhet böra fästas vid det numera accepterade syftet att tillgodose inte endast föreningslivets behov av lokaler för sin egen verksamhet utan också behovet av lokaler för en kulturaktivitet i vid bemärkelse samt för debatt och aktiv fritidssysselsättning i övrigt.

· Propositionens förslag beträffande utformningen av det statliga stödet till n y t i l l k o m m a n d e l o k a l e r — nybyggda eller tillkommande genom om- och tillbyggnad samt förvärv — innebär att lån till samlingslokaler även i fortsättningen skall vara en *särskild låneform*.

Utskottet, som förutsätter att de särskilda lånebestämmelserna så långt som möjligt anknyter till motsvarande bestämmelser för bostadslån, har ingen erinran mot förslaget.

Förslaget att ersätta tidigare räntefria och stående lån med ett *anordningsbidrag* tillstyrks.

Vad gäller *storleken av samlingslokallån och anordningsbidrag* har föreslagits en *huvudregel* att lån och bidrag skall kunna utgå med sammanlagt högst 50 % av ett låneunderlag, i princip utformat som för lokaler med bostadslån. Bidraget bör i regel inte få överstiga 30 % eller, om särskilda skäl föreligger, 35 % av låneunderlaget.

Utskottet har ingen erinran mot vad sålunda föreslagits. De för kommun och föreningar lika reglerna anknyter till vad nedan sägs om lika övre lånegränser.

Kungl. Maj:ts förslag innebär vidare att vid beräkningen av storleken av bidrag och lån hänsyn inte tas till låneunderlag i vad det överstiger 6 milj. kr. I normalfallet motsvaras detta av ett statligt lån på 1,2 milj. kr. och ett anordningsbidrag på 1,8 milj. kr.

Hittillsvarande praxis att maximera lånebeloppen har motiverats av att tillgängliga låneramar inte alltid varit tillräckliga för att tillgodose anspråken. Samma skäl kommer även i fortsättningen att göra sig gällande med från tid till annan växlande styrka. En med ett riksdagsbeslut bunden generell maximeringsregel skulle emellertid motverka en anpassning till utvecklingen, till de prioriteringar i övrigt som utskottet nedan behandlar och till de ramutvidgningar som Kungl. Maj:t kan komma att besluta av arbetsmarknadsskäl. Regler för fördelning enligt angivet syfte av tillgängliga medel får därför, om förhållandena påkallar detta, beslutas av Kungl. Maj:t eller, efter eventuellt uppdrag, av lånemyndigheten. Vid ett sådant förfarande skulle motsvarande syfte med motionerna 1973: 538, 868 och 882 vara i väsentliga delar tillgodosett. Vad utskottet härom anfört bör riksdagen som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna.

Propositionsförslaget innebär att *kommunal borgen* för statslånet kan

krävas i samma omfattning som enligt hittills utbildad praxis, dvs. bl. a. då tveksamhet föreligger om möjligheterna att på sikt infria förbindelsen. Detta torde innebära att sänkning av schablonberäknat pantvärde inte skall ske på denna grund. Lämnas kommunal borgen får krav på pantsäkerhet för lånet förutsättas inte bli aktualiserat från statens sida. Det utrymme i förmånsrättsordningen som motsvarar kommunal borgen eller anordningsbidrag skall inte få utnyttjas genom panträtt på annat sätt än som gäller vid bostadslån till allmännyttigt bostadsföretag. Detta skulle innebära att belåning av dessa pantbrev — efter medgivande av länemyndigheten — kan förekomma intill det överkostnadsbelopp som motsvarar skillnaden mellan pantvärdet och slutligt uppgiven kostnad.

Utskottet har ingen erinran mot vad som förordats i detta sammanhang. Förslaget innebär i och för sig inte att några ökade eller nya krav ställs på kommunerna. Det får förutsättas att reglerna inte hindrar pantförskrivning till kommunen.

I propositionen förordas vidare att *inventariebidrag* får utgå efter schablonmässiga grunder med högst 5 % av låneunderlaget, dock med högst 300 000 kr. I motionerna 1973: 538 och 882 föreslås att inventariebidrag får utgå med 10 % på ett låncunderlag upp till 500 000 kr.

Enligt utskottets mening bör avseende fästas vid att en viss grundutrustning regelmässigt ger en större relativ inventariekostnad för små lokaler. Med hänsyn vidare till bidragets schablonkaraktär och önskvärdheten av att undvika tröskeeffekter bör riksdagen med bifall till de nämnda motionerna besluta att inventariebidrag skall kunna utgå med högst 10 % av låneunderlaget till och med 500 000 kr. och med 5 % av överskjutande låneunderlag, sammanlagt dock högst 300 000 kr. I detta sammanhang bör strykas under vikten av att lokalerna får en ändamålsenlig utrustning som medger ett effektivt nyttjande av dem för skilda ändamål och skapar en attraktiv miljö. Med ett schablonberäknat bidrag krävs ingen precisering av inventariebegreppet.

I fråga om stöd till *b e f i n t l i g a l o k a l e r* innebär propositionen att sancringslån och rekonstruktionsbidrag ersätts med upprustningsbidrag och eftergift av tidigare beviljade statslån. Detta stöd skall också vara av engångskaraktär.

Upprustningsbidrag föreslås utgå med högst 50 % av kostnaden för en upprustning med klart standardhöjande effekt, anpassad till lokalernas återstående användningstid, och för betalning av skulder. Upprustningen kan avse såväl byggnad som inventarier. Vidare förutsätts att ekonomin är tryggad under kommande användningstid. Kommunalt stöd bör krävas med minst 30 % av det statliga bidraget.

Utskottet tillstyrker de förordade grunderna för bidragsgivningen. Därvid har förutsatts att det bidragsbeviljande organet har möjlighet att prioritera ansökningar, där bedömningarna av lokalernas återstående an-

vändningstid grundas på kommunala översiktliga planeringsbeslut. Vidare har förutsatts att de lokaler som skall bestå på lång sikt förs upp till en godtagbar inrednings- och utrustningsstandard. Utskottet har noterat att bidragsmöjligheterna inte begränsats till tidigare statsbelånade lokaler eller till föreningsägda lokaler.

Den föreslagna möjligheten till *eftergift* av tidigare beviljade samlingslokallån begränsas till fall där det föreligger påtaglig risk för förlust på lånen. Ett påkallat riksdagens godkännande täcks sålunda, i vart fall delvis, av tidigare bemyndigande (1940: 677).

Utskottet tillstyrker förslaget. Enligt utskottets mening torde dock anledning finnas att ytterligare överväga möjligheterna att inom bidragsramen använda eftergift som en till bidrag alternativ stödform då syftet är att avlyfta vissa kapitalkostnader. Eftergifter enligt 1940 års bemyndigande skall självfallet inte avräknas på bidragsramen.

Upprustningsbidrag och sådan eftergift som inte täcks av 1940 års bemyndigande föreslås vara *tidsbegränsade* och utgå endast efter ansökan inom fem år från ikraftträdandet. Genom motionerna 1973: 538, 868 och 882 har väckts förslag att denna tid skall utsträckas till tio år.

Den till fem år begränsade tiden har motiverats i huvudsak av intresset att få en snabb upprustning av lokalerna till stånd. Detta helt accepterade syfte torde dock inte motverkas om, med särskild hänsyn till mångfalden av kommunala planeringsuppgifter och svårigheterna i vissa sammanläggningskommuner, tiden förlängs något. Enligt utskottets mening bör därför statsstödet till befintliga lokaler begränsas till fall då ansökan ges in före den 1 juli 1980.

Kungl. Maj:ts förslag i fråga om *förfarandet* i bidrags- och låneärenden innebär bl. a. att beslutanderätten överförs från Kungl. Maj:t till bostadsstyrelsen, för att inom denna i huvudparten av frågorna handläggas av en särskild delegation. Häremot har ställts förslag i motionerna 1973: 538, 868 och 882 om att ärendena skall handläggas av en fristående nämnd. Motionerna torde inte innebära invändning mot att bostadsstyrelsens och nämndens kansliresurser i lämplig mån förenas.

Utskottet vill inte motsätta sig Kungl. Maj:ts förslag. Därvid har noterats att riksorganisationerna på samlingslokalområdet skall kunna bevara sitt inflytande även i delegationen, som förutsätts bereda även ärenden som slutligt handläggs av bostadsstyrelsen. Utskottet har vidare förutsatt att möjligheter ges att ta till vara den speciella sakkunskap som nuvarande statens nämnd för samlingslokaler representerar i såväl beslutsom beredningssammanhang. Särskilt syftet med stödet till befintliga lokaler torde vara betjänt av administrativt enkla handläggningsformer.

Riksdagen föreslås även ta ställning till vissa *särskilda låne- och bidragsvillkor*.

Vad först angår *gränsdragningen mellan allmänna samlingslokaler och vissa andra lokaler* kan anslutning ges till förslaget. Enligt utskot-

tets mening torde knappast större praktiska svårigheter uppstå än om dessa gränser dras med utgångspunkt i huvudsak i gällande praxis.

Vad därefter angår en *prioritering* av ansökningarna har förordats att stödet i huvudsak bör utgå för lokaler som skall betjäna större områden — en princip från vilken undantag skall göras i glesbygdsområden.

Utskottet tillstyrker förslaget. Det bör dock strykas under att förslaget avser en regel för prioritering av eventuellt otillräckliga resurser. Med fasthållande av gränsdragningen mot de rena närlokalerna får samlingslokalstöd sålunda komma i fråga också i kommuncentra och även i kommunelscentra eller motsvarande då en sådan lösning underbyggs av en kommunal översiktlig planering där hänsyn kan tas till skiftande lokala förhållanden. Utskottet vill liksom departementschefen i detta sammanhang stryka under betydelsen av att lokalbehovet beaktas i ett större perspektiv i samband med den kommunala och regionala planeringen.

I detta sammanhang har vidare noterats följande. Statsbidrag till kommunalt eller enskilt beredskapsarbete utgår enligt 96 § arbetsmarknadskungörelsen (1966: 368, omtryckt 1972: 300), om statsbidrag får beviljas för arbetet enligt särskild författning, efter de grunder som anges i författningen. Enligt gällande regleringsbrev skall statsunderstött civilt byggnadsarbete med visst undantag prövas av Kungl. Maj:t om det avses bli utfört som beredskapsarbete.

Vad i propositionen förordats i fråga om *förvaltarfunktionen m. m.* har inte gett utskottet anledning till erinran. Anledning finns att här notera det ovan angivna ställningstagandet att huvudmannskapet också i fortsättningen bör anförtros i första hand åt föreningslivets organisationer. Utskottet har vidare förutsatt att det väsentliga syftet att öppna möjlighet till rådgivande medinflytande över den löpande lokalförvaltningen tillgodoses genom med förslaget förenliga åtgärder. Krav på aktieinnehav eller viss åsiktsinriktning bör inte hindra aktivt intresserade att i lämpligt forum kunna påverka lokal användningen.

Vad i propositionen anförts om en *samordning av lokalresurserna* kan utskottet ansluta sig till. Det kan i detta sammanhang noteras att praktiska exempel getts på lösningar där en tidig projekteringsamverkan gett möjlighet att även tillgodose vissa av skolans behov av fritidslokaler m. m. Även här främjas avsett syfte genom kommunal planering.

Departementschefen anför i fråga om *normering och utveckling* att Kungl. Maj:t bör ge den föreslagna delegationen för samlingslokalfrågor i uppdrag att leda utvecklingsarbetet i fråga om lokalernas funktion. Utvecklingsarbete i byggnadstekniska frågor ankommer på planverket. Något förslag om särskilda medel för utvecklingsarbete förs inte fram.

Utskottet har inte funnit skäl till erinran mot vad departementschefen anför om utvecklingsarbetet. Uppdraget till delegationen torde där få föranleda överväganden om dess fullföljande i praktiska åtgärder.

Föreslagna ersättningar till riksorganisationerna föranleder inte någon erinran. I motionen 1973: 882 föreslås att riksdagen i princip uttalar sig för en senare anslagsgivning om ytterligare 200 000 kr. per år för en avsedd, för riksorganisationerna gemensam teknisk och ekonomisk rådgivning.

Lämpligheten av en samordning av organisationernas tekniska och ekonomiska rådgivning — delvis av utvecklingskaraktär — synes så stark att åtgärder även från statsmakternas sida som skulle främja detta bör noggrant övervägas. Föreslaget uttalande är dock nu inte lämpligt.

Frågan om övergångsregler har inte närmare behandlats. Kungl. Maj:t bör bemyndigas att ge bestämmelser i syfte att hindra, att den 1 juli 1973 kvarliggande ansökningar får ett för sökanden sämre ekonomiskt utfall än om de behandlats enligt nu gällande regler.

Vad i övrigt föreslagits och förordats i propositionen har inte gett utskottet anledning till särskilt uttalande.

Utskottet hemställer

1. beträffande storleken av lån och anordningsbidrag att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna 1973: 538, yrkandet 1, 868, yrkandet 1, och 882, yrkandet 1, som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,
2. beträffande inventariebidrag att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna 1973: 538, yrkandet 3, och 882, yrkandet 3, som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,
3. beträffande tidsbegränsning av stödet till befintliga lokaler att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna 1973: 538, yrkandet 4, 868, yrkandet 3, och 882, yrkandet 4, som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,
4. beträffande förfarandet att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna 1973: 538, yrkandet 2, 868, yrkandet 2, och 882, yrkandet 2, godkänner vad i statsrådsprotokollet anförts,
5. beträffande ersättningar till riksorganisationerna att riksdagen
  - a. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen 1973: 882, yrkandet 5, godkänner vad i statsrådsprotokollet anförts,
  - b. som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,
6. beträffande övergångsbestämmelser att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,
7. beträffande grunderna för statens stöd till allmänna samlings-

lokaler i vad de inte behandlats under 1—6 ovan att riksdagen godkänner vad i statsrådsprotokollet anförts,

8. beträffande ramar för bidrag och lån att riksdagen
  - a. medger att beslut om anordnings- och inventariebidrag samt lån för allmänna samlingslokaler under budgetåret 1973/74 meddelas inom en ram av 20 000 000 kr., varav högst 12 000 000 kr. får tas i anspråk för bidrag,
  - b. medger att den under a ovan angivna ramen får överskridas om det behövs av sysselsättningsskäl,
9. beträffande anslag på driftbudgeten under elfte huvudtiteln för budgetåret 1973/74 att riksdagen anvisar
  - a. till *Anordningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler* ett reservationsanslag av 5 000 000 kr.,
  - b. till *Upprustningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler* ett reservationsanslag av 5 000 000 kr.,
10. beträffande anslag på kapitalbudgeten under Statens utlåningsfonder för budgetåret 1973/74 att riksdagen till *Lånefonden för allmänna samlingslokaler* anvisar ett investeringsanslag av 17 000 000 kr.

Stockholm den 13 mars 1973

På civilutskottets vägnar

ERIK GREBÄCK

Närvarande: herrar Grebäck (c), Bergman (s), Almgren (s), Tobé (fp), Kristiansson i Örskelljunga (s), fröken Ljungberg (m), herrar Petersson i Nybro (s), Lindkvist (s), Henrikson (s), fru Olsson i Hölö (c), herrar Högström (s), Wennerfors (m), Claeson (vpk), Åkerfeldt (c) och Annerås (fp).